

Dozwolony użytek edukacyjny

WIEDZA W PIGUŁCE

Na co dzień, podczas nauki w szkole, spotykasz się z wieloma różnymi utworami: podręcznikami, filmami edukacyjnymi, dziełami literackimi, artykułami i grafikami... Wszystkie je chroni prawo autorskie, które określa, jak użytkownicy mogą z nich korzystać. Edukacja jest na tyle ważną wartością, że na jej potrzeby złagodzone pewne restrykcyjne ograniczenia dotyczące wykorzystywania utworów. Prawo reguluje „**dozwolony użytek edukacyjny**”.

Na użytek edukacji można odtwarzać, odczytywać, wykonywać, pokazywać **utwory**, które **są już rozpowszechnione**. Oznacza to, że musiało dojść do jakiejś formy publikacji, aby użytek edukacyjny był dozwolony. (Wiele utworów nigdy nie zostało opublikowanych, np. te pisane „do szuflady”.)

Można również **sporządzać kopie** niewielkich utworów i fragmentów większych z nich, a także je rozdawać. Nauczyciel nie może rozpowszechniać wśród uczniów kopii dużego utworu (np. książki). Jednak uczniowie sami, na swój własny, prywatny użytek, mają prawo skserować nawet całą książkę.

Użycie danego utworu w szkole jest dozwolone pod warunkiem, że osiąga się w ten sposób „**cel dydaktyczny**” – tzn. zaznajomienie się z nim (czy uzyskanie nowych umiejętności przy jego pomocy) jest potrzebnym elementem wykształcenia uczniów. Dlatego przy organizacji wieczoru filmowego warto zwrócić uwagę, czy wybrany repertuar spełnia ten warunek.

Przepisy umożliwiają organizację w szkole przedstawień teatralnych czy akademii, na których pokazywane są dzieła nienależące do domeny publicznej. Jest również możliwe pokazywanie na lekcjach prezentacji ze zdjęciami i ilustracjami objętymi prawem autorskim. Nie można już jednak tej samej prezentacji zamieścić na stronie w Internecie, ponieważ nie tylko uczniowie mieliby do niej dostęp. Z tego samego powodu nie wolno prowadzić transmisji wspomnianych wydarzeń szkolnych. **Dozwolony użytek edukacyjny jest ograniczony do działalności w granicach placówek edukacyjnych**. Tym mianem przepisy określają: szkoły, przedszkola i uczelnie wyższe, domy młodzieży, ogniska pracy pozaszkolnej, punkty katechetyczne.

Warto również wspomnieć o tym, że dozwolony użytek edukacyjny jest w mocy pod warunkiem **braku jakichkolwiek korzyści materialnych** z wykorzystania utworu. O ile zatem wolno prezentować utwory objęte prawem autorskim, o tyle nie można płać za ich wykonywanie (np. wynajętym aktorom czy śpiewakom).

Podczas nauki szkolnej panuje większa wolność w wykorzystywaniu cudzych utworów. Warto jednak od razu nabierać dobrych nawyków, np. wybierania materiałów udostępnionych na wolnych licencjach, tak aby po ukończeniu edukacji przypadkiem nie naruszać praw autorskich.

SŁOWNICZEK

- **dozwolony użytek**: możliwość nieodpłatnego korzystania z dzieła bez zgody posiadacza praw majątkowych. Dozwolony użytek osobisty oznacza możliwość korzystania z dzieła, jak również kopiowanie go na użytek własny lub osób bliskich. Istnieje także dozwolony użytek publiczny, z którego korzystają biblioteki, muzea, archiwa i szkoły.
- **majątkowe prawa autorskie** : prawo twórcy do korzystania z utworu i rozporządzania nim. Jest to prawo zbywalne, co oznacza, że twórca może przenieść je na inne

osoby lub udzielić zezwolenia na korzystanie z utworu (za wynagrodzeniem lub bez). Trwanie majątkowych praw autorskich jest ograniczone w czasie (70 lat po śmierci autora).

- **osobiste prawa autorskie:** prawa niezbywalne chroniące więź twórcy z utworem. Jest to prawo do m.in. oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem, decydowania o tym w jaki sposób jest po raz pierwszy rozpowszechniony, wykorzystywany i jakie zmiany mogą zostać wprowadzone w jego formie lub treści. Osobiste prawa autorskie trwają wiecznie i nie można ich przekazać na rzecz innych osób.
- **utwór:** każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (art. 1 p. 1 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych).

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Anna Walczak, konsultacja merytoryczna: Krzysztof Siewicz. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/dozwolony-uzytek-edukacyjny/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Podstawa programowa:

Informatyka, IV poziom edukacyjny

Treści nauczania

Wykorzystywanie komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych do rozwijania zainteresowań, opisywanie zastosowań informatyki, ocena zagrożeń i ograniczeń, aspekty społeczne rozwoju i zastosowań informatyki.